

2022-05

þÿ Ÿ¹ ± À μ Á³ - μ Â Ä É ½⁰ ± À ½ μ Á³ ± Ä Î
þÿ Š ±² ¬ » ± Â⁰ ± Ä ¬ Ä · ½¹ ¬ Á⁰ μ¹ ± Ä

þÿ ~ μ ç Æ Å » ±⁰ Ä⁻ ç Å, § Á Å Ã ç Í » ±

þÿ Á³ Á ± ¼ ¼ ± ™ Ä Ä ç Á⁻ ± Â, £ Ç ç » ® · Á¹ Ä Ä · ¼ Î ½ ¥³ μ⁻ ± Â, ± ½ μ Á¹ Ä Ä ® ¼¹ ç · μ ¬ Ä ç »

<http://hdl.handle.net/11728/12301>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**<<Οι απεργίες των καπνεργατών της Καβάλας κατά
την διάρκεια του Μεσοπολέμου>>.**

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΙΔΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΜΑΙΟΣ/2022

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**<<Οι απεργίες των καπνεργατών της Καβάλας κατά την
διάρκεια του Μεσοπολέμου>>.**

**Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ
αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Νεότερη
και Σύγχρονη Ιστορία στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις**

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΙΔΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΜΑΙΟΣ/2022

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Χρυσούλα Θεοφυλακτίδου,2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Ή ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η Θεοφυλακτίδου Χρυσούλα, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Οι απεργίες των καπνεργατών της Καβάλας κατά την διάρκεια του Μεσοπολέμου», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η Δηλούσα

Χρυσούλα Θεοφυλακτίδου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	10-11
Abstract.....	11-12
Εισαγωγή.....	13-16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Η Διαμόρφωση της Καβάλας ως κέντρο εμπορίας και επεξεργασίας καπνού από τα τέλη του 19ου αιώνα έως τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο	
1.1. Το έναυσμα της καλλιέργειας καπνού στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και η αστική διαμόρφωση της πόλης.....	17
1.2 Λόγοι άνθησης του καπνεμπορίου στην περιοχή της Καβάλας.....	18
1.3 Η εμφάνιση πρώτων εξαγωγών και ξένων πρακτόρων.....	18-20
1.4 Οι συνθήκες εργασίας	20-21
1.5 Οι πρώτες κατακτήσεις και η δημιουργία πρώτων σωματείων.....	21-23
1.6 Η απεργία του 1914: Η πρώτη απεργία υπό το πρίσμα των σοσιαλιστικών ιδεών.....	23-27
1.7. Το ζήτημα των ανεπεξέργαστων καπνών.....	27-29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η έλευση των προσφύγων και η ανάπτυξη του καπνεργατικού
συνδικαλισμού την δεκαετία του 1920

- 2.1 Η αποκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή της
Καβάλας.....30-33
- 2.2 Η αποκατάσταση των προσφύγων στην καπνεργασία και ο πρώτος απεργιακός
αγώνας το 1924.....33-36
- 2.3 Η ίδρυση του Γραφείου Προστασίας Καπνού και του Ταμείου Ασφάλισης
Καπνεργατών.....36-37
- 2.4 Η απεργία του 1927 και η διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος.....37-41
- 2.5 Η “εξέγερση” του 1928 και η ψήφιση του Ιδιώνυμου.....41-45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι συνέπειες της στο
καπνεργατικό κίνημα.

- 3.1 Η αγροτική μεταρρύθμιση και η διαμόρφωση της εθνικής οικονομίας κατά τον
Μεσοπόλεμο.....46-47
- 3.2 Η οικονομική κρίση του 1929 και οι συνέπειες στην εθνική οικονομία.....47-48
- 3.3 Η κατάσταση των καπνεργατών της Καβάλας και η κυβερνητική πολιτική για την
καπνεργατική κρίση.....48-50
- 3.4. Οι εργατικοί αγώνες του 1932-1933.....50-53

Κεφάλαιο 4^ο: Το καπνεργατικό κίνημα την περίοδο της δικτατορίας τις 4ης

Αυγούστου

4.1 Η κατάσταση των εργατών πριν την επιβολή της δικτατορίας.....	54-55
4.2 Η πανελλαδική απεργία του Μαΐου 1936 και τα μέτρα της κυβέρνησης.....	55-56
4.3. Η εργατική πολιτική του καθεστώτος και ο έλεγχος του συνδικαλισμού.....	56-58
Συμπεράσματα.....	59-63
Βιβλιογραφία.....	64-68

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Χρυσούλα Θεοφυλακτίδου

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Οι απεργίες των καπνεργατών της Καβάλας κατά την διάρκεια του Μεσοπολέμου

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις ..... [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος) Κλάψης Αντώνης, Επίκουρος Καθηγητής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Σακκάς Ιωάννης, Καθηγητής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Παπαζαχαρία Αικατερίνη, Λέκτορας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο καπνός αποτέλεσε το βασικό στοιχείο που μετέτρεψε την πόλη της Καβάλας από μία οθωμανική επαρχιακή πόλη σε ένα από τα σημαντικότερα εξαγωγικά κέντρα της Βαλκανικής Χερσονήσου. Η ενασχόληση με τον καπνό δημιούργησε το υπόβαθρο για την ανάπτυξη της πόλης οικονομικά, καθώς η καπνική δραστηριότητα αποτελούσε σχεδόν αποκλειστικό τομέα απασχόλησης για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, στα στάδια της παραγωγής, της επεξεργασίας και εμπορίας του καπνού. Ξένες εμπορικές εταιρείες ασχολήθηκαν με το μονοπώλιο του καπνού, στήνοντας τις επιχειρήσεις τους στην πόλη. Επιπλέον, η καπνεργασία αποτέλεσε γενεσιουργό δύναμη για την ανάπτυξη του καπνεργατικού κινήματος λόγω των αντιξοοτήτων στις συνθήκες εργασίας και της εκμετάλλευσης του εργατικού δυναμικού. Οι πρώτοι εργατικοί αγώνες έλαβαν την μορφή απεργιών κατά της εργασιακής εκμετάλλευσης με στόχο την καλυτέρευση των συνθηκών εργασίας και του ημερομισθίου. Η έλευση των προσφύγων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή διπλασίασε τον πληθυσμό της πόλης και οι άνθρωποι αυτοί αποκαταστάθηκαν μέσα από την ενασχόληση με τον καπνό, διπλασιάζοντας τον αριθμό των εργατών. Οι πρόσφυγες έδωσαν ώθηση στην ζύμωση των καπνεργατών με τις σοσιαλιστικές και κομμουνιστικές ιδέες, γεγονός που δημιούργησε ένα ισχυρό εργατικό κίνημα με μαχητική παρουσία καθόλη την διάρκεια του Μεσοπολέμου. Ο τρόπος διεξαγωγής της καπνεργασίας αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη της πολιτικής συνείδησης των καπνεργατών. Στην δεκαετία του 1920 οι απεργιακοί αγώνες κορυφώθηκαν ως αντίδραση των καπνεργατών κατά της κερδοσκοπίας των επιχειρήσεων γύρω από το ζήτημα της εξαγωγής ανεπεξεργαστων καπνών, γεγονός που θα οδηγούσε τους εργάτες σε μαζική ανεργία και θα κλόνιζε την σχέση τους με τον συντεχνιακό συνδικαλισμό. Το ΚΚΕ ανέλαβε εξαρχής ηγετικό ρόλο στην καθοδήγηση και χειραφέτηση των εργατών, προσεταιρίζοντας το καπνεργατικό ζήτημα, ως επίκεντρο της εσωτερικής πολιτικής του κόμματος. Η μαχητικότητα των απεργιών της περιόδου εκφράστηκε μέσα από τις συμπλοκές με τις αρχές που συχνά κατέληγαν σε αιματηρά γεγονότα. Το γεγονός αυτό επέτρεψε στην κυβέρνηση Βενιζέλου να λάβει μια σειρά μέτρων καταστολής με την ψήφιση του Νόμου του Ιδιωνύμου, στοχεύοντας το ΚΚΕ αλλά και τα σωματεία των καπνεργατών που δρούσαν κάτω από την καθοδήγηση του, οδηγώντας τον συνδικαλισμό σε αποδυνάμωση. Παράλληλα, η οικονομική κρίση του 1929 είχε ως αντίκτυπο την μείωση της ζήτησης των ελληνικών καπνών, την

επιβολή κρατικών μονοπωλίων και την δημιουργία καρτέλ , γεγονός που έπληξε τα εργατικά κεκτημένα, αφού σημειώθηκαν μαζικές απολύσεις και η εργοδοσία προέβη στην αντικατάσταση των αντρών από γυναίκες καθώς η εργασία τους αμείβονταν φθηνότερα. Το καπνεργατικό ζήτημα απέκτησε νέα μορφή κάτω από τις νέες συνθήκες που δημιούργησε η κρίση. Εν κατακλείδι, μετά τις πανελλαδικές απεργίες του 1936 το ισχυρό καπνεργατικό κίνημα θα σβήσει κατά την περίοδο της μεταξικής δικτατορίας όπου οι συνδικαλιστικές ελευθερίες καταπατήθηκαν με την δημιουργία ελεγχόμενων από το κράτος σωματείων.

Λέξεις κλειδιά: πρόσφυγες-κομμουνισμός-απεργίες-ανεπεξέργαστα καπνά-ιδιώνυμο-οικονομική κρίση-δικτατορία

ABSTRACT

Tobacco was the key element that transformed the city of Kavala from an Ottoman provincial city to one of the most important export centers of the Balkan Peninsula. The occupation of tobacco created the background for the development of the city economically, as the tobacco activity was almost an exclusive field of employment for most of the population, in the stages of production, processing and marketing of tobacco. Foreign trade companies engaged in the tobacco monopoly, setting up their businesses in the city. In addition, tobacco was a driving force for the development of the tobacco movement due to adversity in working conditions and the exploitation of the workforce. The first labor struggles took the form of strikes against labor exploitation aimed at improving working conditions and wages. The arrival of refugees after the Asia Minor catastrophe doubled the population of the city and these people were rehabilitated through the occupation of tobacco, doubling the number of workers, which gave impetus to the fermentation of tobacco workers with socialist and communist ideologies, which created a strong labor movement with combat presence throughout the interwar period. The way tobacco work was conducted was an important factor in the development of the tobacco workers' political consciousness. In the 1920s, strikes culminated in the tobacco workers' reaction to corporate profiteering over the issue of raw tobacco exports, which would lead to mass unemployment and shake their relationship with trade unionism. The Communist Party of Greece, has from the beginning taken a leading role in guiding and emancipating the workers, associating the tobacco issue as the focus of the party's

internal policy. The combativeness of the strikes of the period was expressed by the clash with the authorities that led to bloody events. This fact allowed the Venizelos government to take a series of repressive measures with the passage of <<Idionymon>>, targeting the Communist Party of Greece and the tobacco workers' unions operating under its leadership, leading the trade unionism to weakening. At the same time, the financial crisis of 1929 had as an impact the reduction of the demand for Greek tobacco, the imposition of state monopolies and the creation of cartels, a fact that made the labor acquis difficult, after mass redundancies and employers replaced men with women as their work was paid cheaper. The tobacco issue took on a new form under the new conditions created by the crisis. In conclusion, after the nationwide strikes of 1936 the powerful tobacco movement will disappear during the period of the silk dictatorship where trade union freedoms were violated by the creation of state-controlled unions

Keywords: refugees-communism-strikes-unprocessed tobacco-Idionymon-economical crisis-dictatorship